

GAZİ ÜNİVERSİTESİ UZAKTAN EĞİTİM PROGRAMI'NIN YÜRÜTÜLMESİ SÜRECİNİN ÖZ DEĞERLENDİRMESİ

Yrd. Doç. Dr. Serçin Karataş

Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü
sercin@gazi.edu.tr

Prof. Dr. Halim SONCUL

Gazi Üniversitesi
Tıp Fakültesi
Tıp Bilişimi Anabilim Dalı
hsoncul@gazi.edu.tr

ÖZET

Gazi Üniversitesi'nde 2006-2007 öğretim yılında Atatürk Meslek Yüksekokulu bünyesinde Bilgisayar Teknolojileri ve Programlama ve İşletme olmak üzere iki önlisans programının açılması ile uzaktan eğitime başlanmıştır. Bilişim Enstitüsü bünyesinde kurulan Uzaktan Eğitim Koordinatörlüğü, programın yürütülmesi görevini üstlenmiştir. Bu çalışmada, Lockhart ve Lacy (2002) tarafından önerilen bir değerlendirme modeli göz önünde bulundurularak, Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programı'nın bir öz değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu değerlendirme modeline göre Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programı, kurumsal hazır bulunuşluk; öğretim kadrosuna sağlanan hizmetler; öğretim tasarımı, öğrenci hazır bulunuşluğu, öğrenci destek hizmetleri, öğrenme sonuçları ve son olarak öğrencilerin devamlılığın sağlanması başlıkları açısından irdelenmektedir.

ABSTRACT

Distance education was opened with two-year degree programs as Computer Technologies and Programming, and Business and Administration at Atatürk Vocational College at Gazi University at the educational year of 2006-2007. The Distance Education Coordinator Office at the body of the Informatics Institute has been taking the responsibility of the execution of the program. In this study, a self evaluation of Gazi University Distance Education Program is done bearing in mind of an evaluation model developed by Lockhart and Lacy (2002). Along with this model, Gazi University Distance Education Program is examined in terms of institutional readiness, services provided to faculty, education design, student readiness, student support services, learning outputs, and student attendance.

Anahtar Kelimeler: Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programı, uzaktan eğitim programlarının değerlendirilmesi, önlisans uzaktan eğitim uygulamaları, meslek yüksekokulu uzaktan eğitim uygulamaları

1. GİRİŞ

Yurt dışında olduğu gibi ülkemizde de uzaktan eğitim, hızla yüksek öğrenim kurumlarında büyümektedir. Gazi Üniversitesi bu alanda ilk birkaç üniversiteden biri olmak yolundaki çabasını, 2006 - 2007 öğretim yılında Atatürk Meslek Yüksekokulu bünyesinde Bilgisayar Teknolojileri ve Programlama ve İşletme olmak üzere iki önlisans programının açılması ile sonuca ulaştırmıştır.

Uzaktan eğitimin yaygınlaşması ve gelişmesinin, uzaktan eğitimin yönetimi üzerinde de oldukça ciddi bir etkiye sahip olması gerekir. Lochart ve Lacy (2002), yüksek öğrenim kurumlarının ve öğretim kadrosunun, sundukları uzaktan eğitim programlarına ve derslerine dönüp bakmaları ve durumlarını değerlendirmeleri gerektiğini belirtmektedirler [1].

2. UZAKTAN EĞİTİM DEĞERLENDİRME MODELİ

Lochart ve Lacy (2002) bu bağlamda bu değerlendirme modeli geliştirmişlerdir. Bu iki araştırmacının geliştirdiği değerlendirme modelinin 7 bileşeni aşağıda sunulmuştur:

- Kurumsal hazır bulunuşluk/yönetim;
- Öğretim kadrosuna sağlanan hizmetler;
- Öğretim tasarımı/ dersin kullanılabilirliği;
- Öğrenci hazır bulunuşluğu;
- Öğrenci destek hizmetleri;
- Öğrenme sonuçları ve
- Öğrencilerin devamlılığın sağlanması

2. GAZİ ÜNİVERSİTESİ UZAKTAN EĞİTİM PROGRAMI'NIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Başarılı uzaktan eğitim programlarının önemli bileşenlerinden birisi de program değerlendirmedir [2]. Süregelen bir uzaktan eğitim etkinliğinde program değerlendirme, sistematik bir araştırmayı gerektirir [3]. Bu çalışmada Lochart ve Lacy'nin (2002) geliştirdiği değerlendirme modeli göz önünde bulundurularak Bilişim Enstitüsü'nün hangi çalışmalarını yaptığı/yapmayı planladığı paylaşılacaktır.

Böylelikle, bu çalışma ile, Türkiye’de yeni yapılanmaya başlayan, ancak taliplerinin her geçen gün arttığı Uzaktan Eğitim Programı’nda yaşanan deneyimlerin ve planlanan çalışmaların, bu tür programlar açmak isteyen ya da yürüten diğer kurumlarla paylaşılması amaçlanmaktadır.

Bileşen 1: Kurumsal hazır bulunuşluk/ yönetim.

Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programı’nın YÖK tarafından Nisan 2006 yılında kabulünün ardından, öğrencilerin Eylül 2006’da ders başı yapması arasındaki beş aylık süre çok iyi değerlendirilmiştir. Program onayından önce başlayan süreçte, Eğitim Yönetim Sistemleri incelenerek daha önce Ahmet Yesevi Üniversitesi deneyimi olan bir firmanın yazılımı satın alınmış, Üniversitenin Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ile ilgili çalışmalar başlatılarak ana makine donanımı temin edilmiştir.

Programın onay almasından sonra, Bilişim Komisyonunca Üniversitede çoğunluğu bilgisayar dersi veren 10 öğretim elemanı seçilerek, içerik geliştirme konusunda bu firmadan eğitim almışlardır. Ancak sadece 10 kişilik bir ekip ile yürüyemeyeceğinden hareketle, konusunda yeterli olduğu düşünülen Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü’nde okuyan 3. ve 4. sınıf öğrencileri bu eğitime asistan öğrenci olarak dahil edilmişlerdir. Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programı için çalışan “Çalışma Ekibi” ile içerik uzmanı öğretim elemanları her bir ders için hikâye tahtası geliştirmişler ve bu hikâye tahtaları doğrultusunda asistan öğrenciler, animasyonların üretilmesi, resimlerin geliştirilmesi/ düzenlenmesi ve içeriklerin web ortamına uygun hale dönüştürülmesini sağlamışlardır.

Bu süreçte Bilişim Enstitüsü kurularak mevcut binasına taşınmış, gerekli alt yapı hazırlıkları donanımsal ve yazılımsal olarak gerçekleştirilmiştir.

Üniversite’nin YÖK’te kabul bekleyen uzaktan eğitim sunacak 4 önlisans programı daha mevcuttur. Enstitüye içerik geliştirmede destek vermek anlamında Üniversite bünyesinde çok geniş bir öğretim elemanı potansiyeli vardır. Bilişim Enstitüsü tiptan eğitime kadar geniş bir yelpazede farklı kurum ve kuruluşlara uzaktan eğitim ile sertifika programları düzenleyecek kapasiteye sahiptir ve bu konuda gerekli çabayı sarf etmektedir. Hazırlanacak içeriklerin internet ortamına aktarılmasında çalışabilecek çok sayıda öğrenci asistan da mevcuttur. Bununla birlikte Enstitü alt yapısı da daha geniş çaptaki uygulamaları destekleyebilecek niteliktedir.

Bilişim Enstitüsü’nün mali gelirlerinin önemli bir kısmı Uzaktan Eğitimde öğrenim gören öğrencilerden alınan katkı paylarıyla oluşturulan döner sermayeden elde edilmektedir. Öğretim elemanlarına ödenen telif

hakkı ve ders ücretlerinin iyileştirilmesinde mevcut döner sermaye mevzuatından kaynaklanan engeller bulunmaktadır. Bu konu, yönetimi de öğretim elemanlarını da mutlu etmemektedir.

Bileşen 2: Öğretim kadrosuna sağlanan hizmetler.

Öğretim elemanları daha çok bilgisayar ve internet okuryazarlığına sahip bireyler arasından seçilmektedir. Bu öğretim elemanlarından çok az bir kısmının daha önce uzaktan öğretim deneyimi olduğu göz önünde bulundurularak, her dönem başında öğretim elemanlarına ders içeriklerinin hikâye tahtasına nasıl aktarılacağı, internet ortamına uygun ders içeriğinin nasıl düzenleneceğine dair bilgilerin sunulduğu yarım günlük seminerler verilmektedir. Bununla birlikte sıkıntı yaşadıklarında sorularına cevap üretmek üzere uzaktan eğitim koordinatörü, koordinatör yardımcısı ve öğretim teknolojüsü yapabilecek nitelikteki öğrenci asistanları hazır bulunmaktadır.

2006-2007 eğitim öğretim yılında, öğretim elemanlarının sohbet saatlerine katılımı, gelişi güzel aralıklarla izlenmiştir. Ancak 2007-2008 Güz döneminden itibaren tüm derslerin sohbet saatlerinin haftalık raporları alınarak gerekli takiplerin yapılması planlanmaktadır.

Derslerin sınavlarının yapılmasından önce yine öğretim elemanlarının desteğe ihtiyacı olabileceği düşüncesiyle her sınav dönemi öncesinde öğretim elemanlarına bilgilendirme toplantısı yapılmaktadır.

Öğretim elemanlarının gerek ders içeriği geliştirme gerekse dönem içerisinde ders yürütme ile ilgili olarak yeterlilikleri ve beklentileri ile ilgili bir çalışma yapılarak, daha sık aralıklarla ve öğretim kadrosunun ihtiyaçları doğrultusunda seminerlerin artırılması yoluna gidilmesi planlanmaktadır.

Bileşen 3: Öğretim tasarımı/ dersin kullanılabilirliği.

Öğretim tasarımı ile ilgili olarak, öğretim elemanlarına içerik geliştirmelerinden önce hikâye tahtası geliştirilme sürecinde bilgi sunulmakta ve öğrenci asistanları ders içeriklerinin internet ortamına aktarıma sürecinde yaratıcılıklarından faydalanılmaktadır. Ancak bu sürecin ne kadar etkili bir biçimde gerçekleştirildiği sorusuna cevap bulabilmek adına etkili ders tasarımı ile ilgili bir rubrik geliştirilerek tüm derslerin değerlendirilme sürecine gidilecektir. Bu değerlendirme sonuçları da, ilgili öğretim elemanları ile paylaşılarak daha kaliteli ders içeriklerinin geliştirilmesinin sağlanması yoluna gidilmesi planlanmaktadır.

Bileşen 4 ve 5: Öğrenci hazır bulunuşluğu ve Öğrenci Destek Hizmetleri.

Öğrencilerin hazır bulunuşlukları ile ilgili ön bir çalışma yapılması kesinlikle gereklidir. Ancak, ilk yıl programın hayata

geçirilmesi ile o kadar çok uğraşılmak zorunda kalınmıştır ki ve bu uğraş için zaman o kadar kısıtlıdır ki, programın verimliliği ile ilgili bu tür çalışmalara yeterince zaman ayrılamamıştır. Bu yıl öğrencilerin beklentileri ile ilgili bir araştırma yapılmaktadır.

Programın web sitesinden donanımsal ve yazılımsal olarak gereksinimler yayınlanmaktadır. Ancak, hedef kitlenin bu başlığı göz ardı ettiği, gelen e-ileti, mesaj ve telefonlardan anlaşılmaktadır. Bununla birlikte web sitesinden “Uzaktan eğitim sizin için uygun mu?” başlıklı bir yazı yayınlanması da gelecek yıl Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programı’nı tercih edecek öğrenciler için hazırlanmaktadır.

Öğrencilere ÖSYM’nin dağıttığı tercih kitapçığında Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programı’nın ücretli olduğu, öğrencinin programa devam ettiği sürece bilgisayarının ve internet bağlantısının olması ya da internet bağlantısı bulunan bir bilgisayar bulmaları gerektiği belirtilmektedir. Programın bu özellikleri yine programın web sitesinden de öğrencilere duyurulmakta, aynı duyuruda bilgisayar ve internet için gerekli teknik özellikler bildirilmektedir. Ancak buna rağmen Uzaktan Eğitim Koordinatörlüğü’ne gelen ya da telefon açan bazı öğrencilerin dönem sonuna yaklaşmasına rağmen hala bu şartları yerine getirmedikleri görülmektedir. Üstelik bazı öğrencilerin ara sınavda aldıkları başarısız notları evlerinde ya da iş yerlerinde bilgisayarlarının olmamasına, dolayısıyla ders notlarına çalışamamalarına ve sohbet oturumlarına katılmamalarına bağlamaları düşündürücüdür.

Çevrimiçi uzaktan eğitim programının ya da derslerinin değerlendirilmesindeki önemli adımlardan birisi de öğrencilerden geri bildirim almaktır [4]. Bu geri bildirimlerden birisi olarak öğrencilerin internet ortamında eğitim görmelerine ilişkin doyum düzeylerini belirlemek amacıyla öğrencilere Parlak (2004) [5] tarafından geliştirilen “İnternet Temelli Uzaktan Eğitim Öğrencileri Doyum Ölçeği” uygulanmıştır. Bu ölçekte yer alan 35’i olumlu; 3’ü olumsuz toplam 38 madde, toplam varyansın 60,880’ini açıklayan 5 faktörde toplanmaktadır. Bu maddelerin içerdiği anlamlar dikkate alınarak, “Öğrenci-Öğrenci Etkileşimi”; “Öğrenci-Öğretmen Etkileşimi”; “Ders Yapısı”; “Kurumsal Destek” ve “Esneklik” olarak adlandırılmıştır. Araştırma bulguları değerlendirilme aşamasındadır.

Bunların yanı sıra, yukarıda da belirtildiği gibi, Birinci ve İkinci sınıftaki öğrencilere kayıtlı oldukları Uzaktan Eğitim Programını, onların bakış açıları ile değerlendirmeye çalışmak ve öğrencilerin beklentilerini belirleyerek programın gözden geçirilmesini sağlamak amacıyla bir çalışma da yapılmaktadır.

Öğrenciler, Eğitim Yönetim Sistemi üzerinden gerek öğretim elemanlarına gerekse sistem yöneticisine mesaj gönderebilmektedirler. Öğretim elemanları, öğrenciler tarafından gönderilen mesajları cevaplamaları konusunda özendirilmektedirler. Ayrıca Eğitim Yönetim Sistemi’nden sorumlu bir operatör mesai saatleri içerisinde Eğitim Yönetim Sistemi’ne gelen mesajları ve Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programı Koordinatörlüğü’ne gelen telefonları cevaplamaktadır.

Koordinatörlüğe gelen telefonlardan bir kısmının öğrencilerin ebeveynleri tarafından açılmış olması da ayrıca dikkat çekicidir. Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programı’na 2006-2007 öğretim yılında kayıt yaptıran öğrencilerin profilleri incelendiğinde, 528 öğrencinin sadece %3’nün 35 ve üzerinde olduğu, %47,5’nin ise 17-19 yaş arasında olduğu gözlenmiştir (Yiğit ve Karataş, 2008, basımda). Ebeveynlerce açılan telefonları her ne kadar bu bulgu açıklasa da yüksek öğrenim düzeyinde yine de şaşırtıcıdır.

2007-2008 yılında kayıt yaptıran tüm öğrencilere kayıtlı oldukları programı tanıttığı bir CD ve bir broşür dağıtılmıştır. Verilen CD’de hangi adresten Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programı’na bağlanabilecekleri, bağlandıklarında sisteme nasıl giriş yapacakları ve sistemde nasıl davranacakları ile ilgili kısa videolar sunulmuştur. Ayrıca Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programı’nın web sitesinde de gerekli açıklamalar duyurular yoluyla öğrencilere duyurulmuştur. Tüm bunlara rağmen, öğrencilerin bu CD’leri ve duyuruları takip etmedikleri yine Koordinatörlüğe gelen telefonlara yansımıştır.

Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programı’na öğrenciler ve öğretim elemanlarından gelen taleplerden birisi ise, mesai saatleri dışında yardım gereksinimleri. Bu ne yazık ki koordinatörlüğün eksikliklerin birisidir. Ancak eleman sıkıntısı Bilişim Enstitüsü’nün ve Gazi Üniversitesi’nin genel bir problemidir. Kaldı ki, mesai saatleri dışında eleman çalıştırmak, çözümü daha zor bir problemidir.

Bileşen 6: Sonuçlar. Öğrencilerin, Eğitim Yönetim Sistemi’ne kayıt oldukları andan itibaren gerek dersleri takip etmeleri, gerek mesaj yazışmaları, gerek tartışma konularına girmeleri, gerekse gönderdikleri ödevleri takip edilmektedir. Öğrencilerin ara sınavları internet üzerinden yapılmaktadır. Sistem, dönem sonunda, yukarıda belirtilen etkinliklerden öğrencilerin aldıkları puanları öğretim elemanına toplu olarak sunmaktadır. Öğretim elemanı, öğrenci için uyum gördüğü kanat puanını da eklemektedir. Tüm puanların yüzdeleri hesaplanarak, ara sınav notu oluşturulmaktadır. Final sınavları ise dönem sonunda, yüz yüze olarak yapılmaktadır.

Yukarıda bahsedildiği üzere öğrencilere uygulanan “İnternet Temelli Uzaktan Eğitim Öğrencileri Doyum Ölçeği” ve öğrencilerin derslere göre başarı puanları değerlendirilme aşamasındadır. Her eğitim-öğretim dönemi sonunda Doyum Ölçeği'nin yinelenmesi planlanmaktadır.

Bileşen 7: Öğrencilerin devamlılığın sağlanması. 2006-2007 öğretim yılında kayıtlı olan öğrencilerden yaklaşık 30'unun 2007-2008 öğretim döneminde kayıt yaptırmadığı gözlenmiştir. Bunun nedenleri olarak maddi imkansızlıklar ile akademik başarısızlık olduğu tahmin edilmekle birlikte daha akademik bulgular elde etmek amacıyla, ayrılan bu öğrencilere e-ileti, posta ya da telefon yoluyla ulaşılarak niteliksel bir araştırma yapılması planlanmaktadır.

4. SONUÇLAR

Gazi Üniversitesi'nde Uzaktan Eğitim Programı'na başlandığında, ne yazık ki, zaman sınırlılığında kaynaklan sebeplerden ötürü, programın sunumu kısmen yapılandırılmamış, kısmen koordine olmamış ve destek hizmetleri tamamiyle devreye alınmamış şeklindedir. Ancak Lochart ve Lacy'nin (2002) de belirttikleri gibi yurt dışında da bu tür kuruluşların çevrim içi sistemlerinin tam anlamıyla en az eksikle sunum yapmaları birkaç yıllarını almaktadır. Oysa, Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programı ilk yılından itibaren eksiklerini görmeye başlamış ve bu eksikleri giderme yolunda gerekli araştırmaları yapmak yolunda çaba sarf etmektedir.

Bu eksiklerden birisi de Yardım Masası kurulmasıdır. Bu Yardım Masası'nın gerek öğretim elemanları ve öğrencilere hizmet vermesinin sağlanması çok önemlidir. Ancak tabii bu hizmetin maliyetinin karşılanabilmesi zaman alabilecektir.

Bu çalışmada bahsi geçen araştırmalar sonucunda elde edilen bulgularla ortaya çıkan eksiklerin giderilebilmesi için hızla çalışılmaktadır.

KAYNAKLAR

[1] Lockhart, M. ve Lacy, K. “An assessment model and methods for evaluating distance education programmes”. Perspectives, Vol. 6, Num. 4, 2002. s. 98-104.

[2] Simonson, M. R. “Evaluating Teaching and Learning at a Distance” Teaching And Learning At A Distance içinde (Simonson, M. Smaldino, S., Albright, M. ve Zvacek, S.) 4. Bölüm. 2000.

[3] Martinez, M., Liu, S., Watson, W. ve Bichelmeyer, B. “Evaluation of a Web-Based Master's Degree Program Lessons Learned From An Online Instructional Design And Technology Program”. The Quarterly Review of Distance Education, Volume 7(3), 2006, s. 267-283.

[4] Gaide, S. “Evaluating Distance Education Programs with Online Surveys”. Distance Education Report, October 15, 2005.

[5] Parlak, Ö. (2004). İnternet Temelli Uzaktan Eğitimde Öğrenci Doyumu Ölçeği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.